

Asia: VN/33945/2023

Luonnos hallituksen esitykseksi eduskunnalle lukiolain ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

1. Yleisiä huomioita esitysluonnoksesta

Yhteenvedona tärkeimmät pointit: Kuntien välinen yhteistyö täytyy tulla kunnille kannattavaksi ja lukiota pitää voida käydä kotoa. Lisäksi lukiouudistuksessa - erityisesti rahoituksen suhteen - tulisi odottaa koko peruspalveluiden valtionosuusjärjestelmän uudistusta.

2. Oppimisen tukea ja erityisopetusta koskevat säädösehdotukset

Opiskelijoiden ongelmat ja haasteet opiskelussa ja lukioissa ovat lisääntyneet viimeisen 15 vuoden aikana – rajuin muutos on tapahtunut viimeisen kolmen vuoden aikana. Lukiolaisilla ei ole vain oppimis- tai keskittymisvaikeuksia vaan opiskelijoita haastavat muutokset lukiodien ulkopuolella ja yhteiskunnassa laajemmin. Oppivelvollisuuden laajentaminen on tuonut lukiokoulutukseen haasteita sekä lisännyt työmäärää niin opettajilla kuin rehtoreillakin. Opiskelijoille annettava oppimisen tuki opiskeluhuollon toimenpiteiden rinnalla on usein tarpeellista. Hallitusohjelmassa on pidetty tärkeänä, että yhdenmukaistetaan eri koulutusmuotojen oppimisen tuen säädöksiä. Eri-ikäisille lapsille ja nuorille annettava tuki tulee kuitenkin olla tarkoituksenmukaista, eikä säädöksillä tule pakottaa tukimuotoja samaan sapluunaan. Lukio-opinnoissa yleisen tuen muodot mm. tukiovetus ja osa-aikainen erityisopetus tulisivat olla riittäviä tukitoimia opiskelijalle. Joissain tapauksissa voidaan turvautua erityisen tuen toimenpiteisiin, kuten käytännössä tälläkin hetkellä tehdään. Luonnoksessa oleva sanamuoto ”muut erityiset syyt” voi luoda rajoittamattoman oikeuden erityisopetukseen; miten toimitaan esimerkiksi runsaiden poissaolojen takia. Erityisopetuksen hakemiseksi ja myöntämiseksi tulee olla selkeät perusteet. Erityisiin toimenpiteisiin ei tarvita muutoksenhakukelpoista hallintopäätöstä, joka lisäksi vain tarpeetonta byrokratiaa. Sen sijaan optimaalinen lopputulos saavutetaan suunnitelmallisella ohjauksella ja oikein mitoitetuilla oppimisen tuen toimenpiteillä. Oppimisen tukeen liittyvät lakiesitykset erityisopetusvaatimuksineen tulevat lisäämään koulutuksenjärjestäjien kustannuksia ja työmäärää. Tämä tulee huomioida valtionosuuksissa.

3. Lukiokoulutuksen rahoitusperusteita koskevat säädösehdotukset

Hallitus käsittelee peruspalveluiden valtionosuusjärjestelmän kokonaisuutta vielä ensi vuoden aikana. Lähtökohtaisesti lukiokoulutuksen rahoitusjärjestelmää tulisi tarkastella samaan aikaan, jotta kunnilla olisi kokonaiskäsitely koko valtionosuusjärjestelmän tuomasta rahoituksesta.

Hallitusohjelman mukaan lukiokoulutuksen järjestäminen turvataan alueilla, joilla lasten ja nuorten määrä vähentyy voimakkaasti. Lähtökohtana tämä on ainoa tapa turvata koulutuksellinen tasa-arvo asuinpaikasta riippumatta. Nuorella tulee olla mahdollisuus opiskella toisella asteella kulkemalla kotoa käsin. Oppivelvollisuus ulottuu toiselle asteelle asti ja käytännössä suurin osa keskisuurista ja pienistä lukioista toimii samoilla tila- ja opettajaresursseilla kuin perusopetuskin. Jos lukio poistuu perusopetuksen rinnalta, vaikeutuisi perusopetuksen aineenopetuksen järjestäminen merkittäväällä tavalla. Pienen lukion merkitys on merkittävä myös koko paikkakunnan yleissivistävälle opetukselle ja elinkeinotoiminnalle.

Lukiokoulutuksen rahoitusmallin muutosten vaihtoehtoissa on esitetty vaihtoehto 3, jossa yksikköhinnan korottamisperiaate olisi muutoin esitetyn kaltainen, mutta yksikköhinnat laskettaisiin koulutuksen järjestäjille kuntakohtaisesti, mikäli koulutuksen järjestäjällä on oppilaitoksia useassa kunnassa. Tämä malli poistaisi rahoituskelliset esteet koulutuksenjärjestäjien yhdistymiselle, eikä sillä olisi vaikutusta koulutuksenjärjestäjille maksettavaan valtionosuuden kokonaismäärään. Esitysluonnoksen perusteluissa tämä malli kumotaan aivan väärästä tarkastelukulmasta, koska:

1. Hallitusohjelmassa halutaan turvata saavutettavuus. Tämä asia saavutetaan parhaiten turvaamalla syrjäisten alueiden opetus, kuten nyt aiotaan tehdäkin, mutta samalla pitäisi antaa mahdollisuus yhteisellä hallinnolla, järjestämislupia yhdistämällä, tehostaa alueiden lukioiden ja sivistystoimien välistä yhteistyötä. Juuri ehdotettu pohjamalli estää kaiken muuttamisen pois nykytilasta.
2. Kun yhteistyötä tehdään pääosin kuntien kesken, joissa on yksi lukio, niin tarkastelukulma voisi aivan yhtä hyvin olla, että rahoitusohjausta tarkastellaan kuntatasolla, joiden syrjäisyytlukukin on otettu käyttöön. Tässä esityspohjatekstissä halutaan korostaa vain oppilaitostasoa, kun kuitenkin käytännössä käsitellään kuntatasoa.
3. Tässä kolmannessa vaihtoehtomallissa yhdistetty koulutuksenjärjestäjä saa valtionosuuden ja yhteistyöhön osallistuvat kunnat sopivat keskenään heille parhaiten soveltuvasta yhteistyömallista ja sen rahoituksesta.
4. Tosiasiassa, jos ei mennä eteenpäin tämän kolmannen vaihtoehdon pohjalta, niin se pakottaa syrjäiset opiskelijamäärältään pienet koulutuksen järjestäjät "kitumaan", sen sijaan että vahvalla ohjatulla yhteistyöllä turvattaisiin laadukas koulutus syrjäisemmillekin seuduille.

Tällä ratkaisulla annetaan avaimet käteen kehittää seutukuntien sivistystoimien yhteistyötä ilman, että valtion tarvitsee laittaa lisää euroja valtionosuuksiin. Ministeriön pohjaesityksessä mainitut rahoitusesteet poistuvat, mikäli tämä esitetty vaihtoehtomalli 3 toteutetaan. Tämä mahdollistaisi kaiken kokoisten kuntien välisen yhteistyön. Jos esimerkiksi iso kaupunki järjestäisi pienen syrjäisen naapurikunnan lukiokoulutuksen, niin saisi se mahdollisesti pienen lisän yksikköhintaan, mutta valtion kannalta euromääräinen vos-kokonaisuus ei muuttuisi. Tällä tavalla turvattaisiin koulutus myös syrjäisillekin seuduille. Oleellista on myös uusien opetusnovaatioiden ja -menetelmien kehittäminen.

4. Englanninkielistä lukiokoulutusta, opiskelijavalintaa ja ylioppilastutkintoa koskevat säädösehdotukset

Ehdotuksessa englanninkielisen ylioppilastutkinnon suorittamisedot on rajattu riittävän tiukoiksi. Uudistus ei tule nostaa nykyisten tutkintojen osallistumismaksuja.

5. Taito- ja taideaineiden ylioppilaskoetta koskevat säädösehdotukset

Lukiodiplomien tulo ylioppilastutkinnon vaihtoehtoiseksi osaksi on suotavaa – järjestelmästä tulee rakentaa sellainen, että sen toteuttaminen minkäkokoisessa lukiossa tahansa on mahdollista ja yhdenvertaista. Diplomien suorittaminen ja arviointi ei tule onnistumaan ilman kustannuksia ja valtiovallan tuleekin ottaa tämä huomioon valmistelussa.

6. Tilauskoulutusta koskevat säädösehdotukset

-

7. Muut kommentit

-

Puro Tarja
Lappajärven kunta - Tarja Puro, lukion rehtori ja sivistysjohtaja